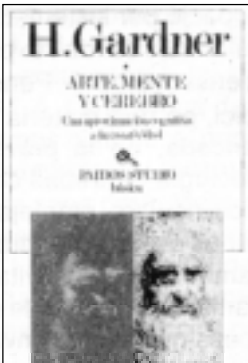

C o m e n t e m i s u g g e r i m

GARDNER, Howard.
Arte, mente y cerebro.
Paidós, Buenos Aires.
1987.

L'educació plàstica ha estat objecte, en els darrers temps, de nombroses reflexions que han abordat el tema a partir de les aportacions de diverses disciplines. Una de les idees que ha estat objecte de més anàlisis en aquest camp ha estat el problema de la creativitat artística. La creativitat i la seva relació amb l'activitat plàstica del nen va ser una de les idees fonamentals d'un dels textos que més influències han exercit durant dècades en l'àmbit de l'educació artística. Ens referim a *Creative and mental growth*, el text de Viktor Lowenfeld que va rebre, en la seva edició castellana, el no massa afortunat títol de *Desarrollo de la capacidad creadora*.

L'al·lusió al text de Lowenfeld és obligada, en la mesura que pot considerar-se paradigmàtic de tota una concepció de l'educació artística, fonamentada en la idea de la creativitat espontània. Tot i que en aquests moments aquesta visió "creativista" de l'educació plàstica és fortament qüestionada, el text de Howard Gardner que ens proposem comentar demostra que encara es poden proposar reflexions interessants sobre la creativitat artística i les seves implicacions educatives.

Tal com queda manifest al subtítol del llibre, *Arte, mente y cerebro* és "una aproximació cognitiva a la creativitat". Gardner fonamenta aquesta aproximació en la psicologia cognitiva, l'estètica, la teoria de l'art, i l'anàlisi del dibuix infantil. Una primera part del llibre està dedicada a l'anàlisi; en successius capítols Gardner du a terme una revisió crítica d'aportacions d'autors com Piaget, Chomsky, Levi-Strauss o Cassirer, entre d'altres. A partir dels posicionaments d'aquests autors, Gardner va bastint una concepció de l'art com a forma de coneixement que fonamentarà als capítols posteriors.

Una segona part del llibre està dedicada a l'estudi del que l'autor anomena el "desenvolupament artístic" del nen. Des d'una visió endeutada amb Piaget, Gardner descriu un procés evolutiu, amb una primera fase caracteritzada per una gran capacitat creativa del nen, que és capaç de emprar els mitjans al seu abast -plàstics o verbals- amb el que a ulls dels adults és una gran audàcia creativa: és el que l'autor qualifica com a "edat d'or" del dibuix infantil. A mesura que el nen va construint i consoli-

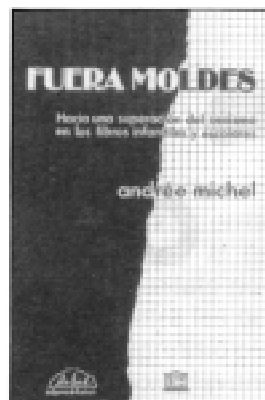
dant la seva visió del món, aquesta flexibilitat es debilita i s'enceta el que Gardner anomena l'"etapa literal", molt més determinada per l'assimilació de normes i pautes de comportament. En un tercer estadi, ja a la preadolescència, el nen serà capaç de nou de vulnerar les regles i fer plantejaments creatius a partir del que coneix, fet que es reflectirà clarament en la seva expressió plàstica.

En els capítols següents Gardner s'ocupa de les implicacions educatives de la creativitat artística, i de la seva relació amb la transmissió de coneixement. Qüestions com la dialèctica entre desenvolupament i formació en l'educació artística, o la influència dels mitjans de comunicació -particularment de la televisió- són objecte d'atenció en aquest apartat del llibre.

Dins de la temàtica central del llibre, l'autor presta atenció també al que podríem anomenar situacions especials: analitza la creativitat artística en els nens excepcionalment dotats, en l'autisme, la influència de les lesions cerebrals en el dibuix, etc.

Sens dubte, *Arte, mente y cerebro* és un treball notablement documentat i capaç de suscitar nombroses reflexions al professional de l'educació. Amb tot, potser el mestre trobarà a faltar una orientació més compromesa amb la pràctica, especialment si pensem en la relació del llibre amb l'educació plàstica; una matèria encara molt mancada de propostes didàctiques concretes i coherents. En qualsevol cas, no podem negar al llibre de Gardner l'indubtable mèrit de ser, potencialment, molt suggerent i de posar sobre la taula nous enfocaments d'un tema sempre interessant com és la creativitat artística.

Albert Macaya

MICHEL, Andrée.
Fuera moldes.
La Sal i Unesco.
Barcelona, 1987.

El títol ja és prou explícit del que l'autora intenta dir en aquest llibre. Malgrat els avenços en el reconeixement del dret de la dona i de l'home a la igualtat, no es pot dir pas que aquesta s'hagi assolit.